

Tomislav Longinović

fetiš nulo

(filmska fantazija)

 dereta

Biblioteka
SAVREMENA SRPSKA KNJIŽEVNOST

Urednik
Zoran Bognar

Copyright © ovog izdanja *Dereta*

*... a postoje i neki uškopljeni koje su
drugi ljudi načinili takvim od muškaraca...
sve zarad carstva nebeskoga...*

(Jevanđelje po Mateju, 19: 12)

*Naši životi, naši zapisi iz vetra,
pohranjeni su
u virtuelnu memoriju,
u akribijske čipove,
u kodove hladnog lavirinta.*

(Zoran Bognar, „Nad nama lebdi
elektronska senka“)

To ide otprilike ovako. Sediš za nekim od svojih ličnih ekrana, neobavezno tražiš na netu film koji bi te bar malo izmestio, u ovo vreme predvidljivih priča. Nešto što nije već viđeno, a možda može da se pojavi u ovo gluvo doba, nešto bez previše krvi i nasilja, ili bar bez već odgledane meke stolice industrijskog tipa. Onako sasvim neobavezno, na kraju još jednog tmurnog dana, kada nemaš pametnija posla, ne možeš da se opustiš i mirno spavaš, a ne radi ti se ništa posebno. Iako znaš da postoji bezbroj stvari koje bi trebalo da budu urađene, sada se prosto više nema snage za to, pa je čak bolje i grebati po ekranu do besvesti, u potrazi za nekom utehom. Sve je kao u starim filmovima: mrak, prolazi špica s imenima svih koji su na njemu radili, ali ti ne prepoznaješ nijedno ime, što odmah izaziva dozu sumnje, jer se čini da u filmu nema ni zvezda u usponu, ni zvezda u padu. Ali ti i dalje prevlačiš prstom preko ekrana, jer stvarnost treba izbegavati što je duže moguće, a glas koji se čuje preko špice nije neprijatan, naprotiv, nekako

je sanjiv i mek. Strepnja te oprezno napušta, a i pomalo počinje da ti se spava.

Na ekranu se pojavljuje soba u nekoj stranoj zemlji, koja izgledom nagoveštava da je u pitanju hotel više kategorije. Kamera se nalazi dosta visoko, tako da se u samom dnu slike nazire prilika polupokrivena belim čaršavom. Na radio-budilniku se uključuju vesti. Muškarac se proteže, pa opet zatvara oči. Kamera odjednom uranja u vodu, dok se bradom obraslo lice trlja po jastuku, još zatvorenih očiju. Kroz njegov izbledeli profil počinju da kuljaju slike: spaljena vozila, nepokretna tela, kuće iz kojih kulja dim. Glas reportera je potresen, uzbuđen, zgrožen. Čovek otvara oči. Istovremeno, s radija u sobi čuje se glas spikera na engleskom: „U poslednjoj trci automobila po nasapunjanoj stazi u Solonu, Ajova, pobedio je...“ Čuju se kola koja se klizaju i sudaraju, tu su i prigušeni krici povređenih, praćeni reakcijama izbezumljenih posmatrača.

Preko njegovog lica vidimo obrise zabrinutog lika usplahirene žene, blesak njenog zmijastog tela, ruku koja dodiruje obrvu iznad gotovo žutog, vučijeg oka. Lice čoveka u krevetu se grči. Brada mu se lagano spušta prema kolenima. „Nema više vesti“, šapuće sam sebi, na srpskom. Oko tela mu nanovo kulja voda, ulazi mu u nos, guši ga. Ponovo nadolaze tela, nepomična i bleđa, razlupane školjke automobila, vatra koja iza sebe ostavlja ugljenisane obrise stvari, posivele i krhke. Žena očiju boje meda ulazi u poštu s vrećom punom novogodišnjih poklona. Izgleda kao da lebdi nekoliko milimetara iznad ulice, vidimo njeno

obasjano lice u krupnom planu, oči pune prigušenih suza. Ne obara pogled dok prilazi šalteru, kao da gleda kroz službenicu. Zatim je vidimo nekoliko godina mlađu, kako se smeši dok diže slušalicu i dugo okreće brojeve na starinskom crnom telefonu u polumračnoj kancelariji.

„Halo“, odgovara muški glas s druge strane okeana. Lice mu je sada glatko, gotovo detinjasto. Glas odjekuje u njegovoj sivobeljoj slušalici s blagim zakašnjenjem.

„Perice, ja sam.“ Obrazi su joj zajapureni dok šapuće i oprezno posmatra procep između vrata i poda kancelarije.

„Jelisaveta, ti si?...“ Glas mu je iznenađen, skoro preplašen. „Kad se vraćaš iz Amerike?“

„Hoću da dođeš ovamo, zovem te iz nečije kancelarije, ne mogu sad dugo...“ Nervozno prevlači pramen kose preko zajapurenog obraza i smeši se.

U sledećem kadru, Perica na vrh punog kofera od platna dodaje somotske pantalone boje trule maline, dve majice bez rukava, čarape u nekoj neboji. Na aerodromu mu maše čovek s dugim sedim brkovima i žena s crnom maramom oko glave. On kreće prema avionu očiju oborenih prema pisti, diše isprekidano i nervozno. Diže pogled prema svojim, osmehuje se i maše im. Slika se se za trenutak zamuti, bara pokraj puta se zatalasa od kapi kiše, dok se kroz prozor aviona u mraku naziru ukrštena svetla bulevara i avenija velegrada.

U belom šorcu i crvenoj majici, Petar liže sladoled u kornetu dok šeta brežuljcima San Franciska. Ispod ruke nosi knjige o Južnoj Americi i njenim prirodnim čudima. Dolazi

do biblioteke zadubljen u misli o dokumentima iz arhive, koja je pre njega video još samo jedan čitalac. Čita o rudnicima dragocenih metala na Andima i Kordiljerima, gleda ilustracije domaćeg stanovništva kako u lancima ulazi u podzemlje. Mrak iz tih rudnika budi ga noću, oznojenog i zadihanog, iako nije siguran da zna zašto je tako uzrujan. Tama sada prekriva čitav ekran, dok se povremeno čuju zvuci prigušene pucnjave, eksplozije, krici i jauci. Jelisaveta ga drmusa za ramena, zabrinuta trzanjem njegovog tela. Ona gleda prema tavanici, kao da sluti da postoji neko nevidljivo oko koje posmatra njihove živote s neke još uvek nepoznate udaljenosti.

Jelisaveta postavlja sto. „Petre, ne boj se, nećemo se više vraćati tamo“, šapuće mu. „Moramo zaboraviti sve to, i užas i...“

On spušta kašiku pored činije i uzima obe njene šake u svoje. „Ali viza... Šta kad bude istekla?...“

Ona se smeje, uprkos podočnjacima koji ističu pomalo nezdravi sjaj njenih očiju. Sipa mu vrelu jagnječju čorbicu u činiju od sjajnog teget porculana.

„Tako bih voleo da sam kao ti“, šapuće i ljubi joj ruku. Jelisaveta se izmiče i spušta korpicu s komadima hleba pored njegovog lakta. On uzima korpu, razgleda krpu od crveno-belog platna, dodiruje komad hleba.

„Prijavi se za doktorat“, Jelisaveta ga gleda u oči. „Bićeš onda i ti kao i ja.“

„Protiv prošlosti se ne može.“ Petar zamišljeno uzima komad hleba, čija ispucala tamna kora još više ističe

njegovu belinu. Spušta ga na ivicu svog tanjira. Iznad njih, ventilator zaseca vlažni vazduh u pravilnim intervalima.

„Prijavi se“, šapuće ona i prevlači prstom preko rečakvog sečiva noža za hleb. „Tamo neću više da se vraćam...“

„Ali ko zna kako ovde rade istoriju. Ipak je ovo Amerika... A ko sam pa ja?“

„Istorija, to si ti“, smeši se ona poput voditeljke na televiziji i spremno iz tašne vadi paket s brošurama i molbama za prijavljivanje na postdiplomske studije.

Pogled se zavlači u njenu torbu, uranja u tamu u kojoj samo za trenutak blesne odsjaj neke od kutijica za šminku, poput sunca na površini mora. I opet gustina beskrajne vode oko kamere koja se sporo uspinje s dna prema površini mora. Mimo nje prolaze kokošija krila, ljudske glave, konjski repovi, svinjski papci, lagano tonu prema dnu te nepregledne vode, dok se pogled probija prema svetlosti. Sunce se razliva po površini, čuje se mahnito dahtanje. Pogled kamere izranja, vidimo Petra kako leži na providnom dušek u bazenu i trza se. Pored njega pliva Jelisaveta.

„Nešto ružno sanjaš.“

Oko njih je vesela grupa studenata u kupaćim kostimima, čuju se razgovori na engleskom. Petar se osvrće kao da ne prepoznaje svoju okolinu.

„Poslala si poklone?“, kaže tiho, kao da pita samo da bi pitao.

Njena koža je preplanula, a oko očiju joj se naziru nove bore. „Poslala“, šapuće i provlači mu prste kroz kosu, u kojoj se oko zulufa primećuju prve sede.

„Sanjao sam da sam se skijao negde daleko, možda su to Kordiljeri ili Alpi, nemam pojma, ali jurim niz padinu, osećam neverovatno ushićenje dok mi oko ušiju zviždi vetar, i onda nalećem na neko čudno brdašce, i kao da se sve usporava, a onda se skije lagano odvajaju od piste i prvo letim prema Suncu, kao Ikar, a onda vidim na vrhu jedne planine prekrivene snegom lice, neko užasno neljudsko lice s jednim okom, i to je oko od stakla, gleda me tako da počinjem da propadam, da se valjam po šljunku i kamenu, bez bola, i sve vreme znam da sad plaćam za nešto, da ću kroz koji trenutak doživeti kraj svega kao i oni, kotrljam se dugo, krvav sam, ali i dalje ne osećam ništa, i na kraju padam u neku beskrajnu vodu, tonem na dno i gledam sunce, oko mene lebde delovi tela u raspadanju, smrad vode je nesnosan, i onda se budim...”

„Previše radiš”, kaže Jelisaveta, pridržavajući se za ivicu njegovog dušeka. „Dobro je što smo sišli do bazena...”

„Kad ne bih radio na hrvatskim seljačkim bunama u sedamnaestom veku, bilo bi mi mnogo bolje. Ti jedina znaš šta mene stvarno zanima.”

„Južna Amerika.”

Petar sada stoji ispred radnog stola nekog starijeg gospodina s uredno podšišanom sedom kosom i kozjom bradicom, koji ga pita: „Šta vas u istoriji zanima, gospodine Plugojeviću?”

„Južna Amerika”, kaže Petar Plugojević.

„Ali vi ne znate španski... A ni portugalski... Niste odande... A vaše poreklo i maternji jezik čine vas mnogo boljim kandidatom za Balkan. Zato ste valjda i došli kod mene...“

„Da, profesore...“, kaže Petar Plugojević pomirljivo. „Ali Južna Amerika je moja ljubav iz detinjstva... Španski vitezovi, Kortes i Montezuma...“

„Nisam siguran da bi to bilo najbolje za vas, zvuči kao kada bi Inke zaigrale kazačok“, kaže mu profesor i smeje se glasno sopstvenoj šali.

„Mogao bih da radim i nešto o Maksimilijanu i njegovom navodnom ludilu, on je ubijen u Meksiku, a ipak je bliži Balkanu...“

„Ne, to je ipak srednja Evropa... Ali ako ćete baš da radite o tom području, meni treba neko da produbi razumevanje seljačkih buna... I tih strašnih tehnika mučenja kojima su bili podvrgnuti seljaci...“

Petar Plugojević sedi u polumračnoj sobi dok mu sablasno plavo svetlo starog kompjutera osvetljava lice. Čuje se kuckanje po tastaturi, vide se njegove umorne zelenkaste oči, ekran na kome se množe slova i reči na engleskom. Na vrhu ekrana stoji naslov *Execution and Empire in Late Feudal Croatia: The Case of Matija Gubec*. Prestaje da kuca i gleda kroz prozor, prema mračnoj ulici kroz koju prolazi neprekidna reka vozila. Povremeno se čuju duboki basovi hip-hopa iz žutog automobila koji kao da kruži oko njihove zgrade. On ustaje i prilazi prozoru. Ekran kompjutera se sam zatamni.

I naša slika ponovo tone u mrak dok se čuju šumovi koraka Petra Plugojevića, koji nas, umesto do prozora, vode ponovo u hotelsku sobu, gde bradati čovek steže jastuk uza sebe. Gledamo ga s visine, izgleda kao da se uopšte ne pomera, kao da je u komi iz koje se ne da baš tako lako probuditi. S radija se čuje prigušena klasična muzika, dok se pogled kamere postepeno primiće opruženoj figuri. Ispod izgužvanog čaršava viri njegovo izuzetno tanko stopalo, blede prsti sa žućkastim noktima. U prvom planu je nožni palac, koji se tri puta uzastopno trza.

Zatim vidimo taj isti nožni palac Petra Plugojevića u nekom drugom prostoru, njegovo stopalo oslonjeno na drveni stočić ispred televizora. Na ekranu su mase koje se njišu u ekstazi, pred njima prosedi čovek maše prstom kao da preti nekom nevidljivom neprijatelju. Barjaci su razvijeni, skandira se: „Slobo – slobodo!“ Jelisaveta ustaje i pritiska dugme na videu.

„Ne mogu ovo da gledam... Ne razumem zašto mi je čika Obrad poslao ovu kasetu.“

Crna plastika blesne na trenutak dok kasete izlazi iz mašine. „Daj da vidim“, kaže Petar i pruža ruku prema njoj. Na poleđini kasete je nalepnica ispisana plavim mastilom, drhtavom ćirilicom: „Miting II“.

On spušta kasetu u krilo i hvata se za glavu: „Ovo ne ide na dobro.“ Gleda prema senci i vidi blesak očiju u mraku studentske sobice. Ustaje da je pomiluje po kosi, pruža ruku i kao da oseća krzno ispod ljudske kože, odsjaj iskre u žutom oku, pogled vučice koja se izdvojila iz čopora.

Ustuknuvši, Petar kao da gubi oslonac, pada kroz prostor i gubi se u još jednom vrtlogu, dok oko sebe čuje narod kako skandira i leluja se u zanosu, kao na nekoj izuzetno važnoj utakmici. Nijedan od njih nema pravo ljudsko lice, samo oblu površinu s krvavim prorezom na mestu gde bi trebalo da budu usta. Nastavlja da pada, bori se, bez uspeha, da poleti, sve dok se ne nađe u neonski bleštavoj američkoj samoposluzi, u kolicima koja Jelisaveta gura prema frižideru s mlečnim proizvodima. Vidi joj samo leđa, sivkastu bundu od veštačkog krzna koja doseže gotovo do poda. Jedan od prodavaca u beloj košulji i tamnoplavoj kecelji širi *New York Times*, do njega je sredovečna domaćica s trajnom prekrivenom prozirnom tirkiznom maramom.

„Karazik“, izgovara domaćica.

„No, Karadik“, kaže prodavac.

„Rrrrr“, kezi im se odjednom Jelisaveta.

Prodavcu visi donja usna, žena je gleda sumnjičavo.

„Karrrra“, ponavlja Jelisaveta i baca galon mleka Petru u krilo. Plastična boca leti prema njemu, ali telo mu se naglo smanjuje, mleko pada na savršeno uglučani pod i razliva se oko njih. Kamera uranja u mleko i nekoliko trenutaka vidimo samo savršenu belinu kako se širi slikom. Zatim se sve ponovo zgušnjava i lagano zamračuje, izranja silueta Petra Plugojevića pred ogledalom u kupatilu, kako sa zanimanjem posmatra svoju prvu sedu dlaku u desnom brku. Kosa i brada su mu i dalje bujni, izgleda kao blago podgojeni Isus u crnoj pelerini doktora nauka, s četvrtastom kapom navrh glave. Čuje se zvanični glas spikera: „Pi... tar...

Pladžo... dževik." Jelisaveta je u prvom redu velikog amfiteatra, diže fotoaparata kada on stupi na podijum. Blic za trenutak osvetljava Plugojevićev profil, crnu kapu s kićankom, osmeh predsednika univerziteta, koji se po ko zna koji put mehanički rukuje s još jednim dobitnikom diplome.

Jelisaveta i Petar slave u svom malom stanu. Na stolu su oglodane svinjske kosti, presamićeni opušci u tacnama za kafu. Jelisaveta odlazi do kupatila da proveri stanje svoje frizure. Spolja se odjednom čuje pucnjava, škripa kočnica, automobili koji ludačkom brzinom jure ulicom. Metak razbija prozor na kupatilu i zariva se u zelenu bocu sa šamponom. Ona zanemelo posmatra kako se lepljiva tečnost sliva niz pločice, dok je Petar izbezumljeno vuče prema podu.

„To je znak“, kaže Jelisaveta grčeci se pored njega na podu, i zajedno oslušuju zvuke pomahnitalih automobila. Kroz prozor vide policijski helikopter kako reflektorom traži nekoga po sporednim uličicama. On joj drhtavom rukom briše suze s obraza. „Nećemo još dugo ovako. Dobiću posao negde na istoku, videćeš...“

Petar Plugojević više puta proverava poštansko sandučić, otvara kovertu i baca pisma u korpu za smeće. Pisma se gomilaju, preplavljaju sobu i radni sto, za kojim on i dalje sedi i ukucava nove znake u kompjuter, dok izgužvana i iscepana hartija puni sobičak. On se bori da ispliva, ali ga bujica izgužvanih pisama nosi dalje, potom se prepušta, leži mirno u matici i gleda naviše. Opet belina i titranje nečijeg pogleda u daljini, oka koje se ne da tako

lako razaznati od beline papira oko njega. Petar Plugojević napreže oči, pipa oko sebe rukom, traži naočare za čitanje, pokušava da vidi šta se to nazire, željan da do kraja sagleda i rastumači taj pogled koji ga, izgleda, proučava s velikim zanimanjem. „To je znak“, šapuće, iako Jelisaveta više nije pored njega. „To je siguran znak.“

Ona oprezno silazi do poštanskog sandučeta u prizemlju i otključava ga. Pored nekoliko reklamnih brošura, nalazi časopis za istoriju istočne Evrope, i u sadržaju ime njenog Perice, članak o političkim i trgovačkim odnosima Venecije i Svetog rimskog carstva na području Istre i Kvarnera. Petar ostavlja kompjuter i gleda je kako utrčava u stan. „Objavili su ti“, viče ona i skače mu u krilo. Petar se te noći budi u znoju, dok ga Jelisaveta gleda i mazi. „Ne brini, sve će biti u redu...“

Vidimo Jelisavetu kako sedi za recepcijom salona lepote „Look“ u Severnom Holivudu, smeši se ženama koje izlaze sa svežim frizurama. Zatim njen oštri profil, posle ponoći, dok leži pored Perice i provlači mu prste kroz bradu. „Obrij se, molim te...“

On osluškuje odakle dolazi buka slična poletanju aviona. „Zbog četnika?“

„Ne, zbog mene. Da budeš mekan kao ja...“ Ona mu lju-bi rame i privija se uz njega još snažnije. Prelazi mu rukom preko grudi i stomaka. „Možda bi trebalo da upišem prava.“

Petar Plugojević gleda u polumraku prema ikoni iznad radnog stola. Oči Svetog Save su blage, nabori njegove haljine tamni kao morske dubine, brada bela kao Deda

Mrazova. Peričin pogled je tužan. „Nemoj da se cimaš... Uskoro ću dobiti posao... I onda ćeš moći da nastaviš da pišeš ono što želiš...”

„Nema više poezije... Umrla je... Barem ovde...”

„Ali tamo... Tamo se ne vraćamo...” Pogled mu uranja u nabore svetog ogrtača, dok grad oko njih lagano tone u suton. Njena kosa mu dodiruje kožu, golica ga po vratu. Čuje se buka udaljene velike mašine, on zatvara oči i steže je uz sebe.

„Svi bi mislili da smo ljudi... Ili da smo propali...” Jelisaveta ga gleda kako mirno diše. „Nema povratka, iako kažu da je rat već pri samom kraju... Ali šta znači kraj kada će sve samo nastaviti da se osipa?...” Njegova ruka se trza, kao da više ne može da je čuje. „Svako ko može, beži što dalje od tog... raspada...”

Pred zgradu stiže žuti kamion za selidbe, na čijem boku piše *Rider*. Jelisaveta iz stana iznosi lampu s bordo abažurrom od pliša, dok dva radnika u zelenim uniformama tovaru u vozilo bele plastične stolice. Jelisaveta i Petar sede u kabini iznajmljenog kamiona, gledaju u retrovizoru kako iza njih nestaju predgrađa Los Anđelesa, spržena brda i nepregledna crvenkasta pustinja. Voze se satima kroz vanzemaljske prostore Nevade i Jute, uspinju se kamiončićem uz Stenovite planine, spuštaju se kroz Nebrasku i još zelena polja kukuruza.

„Uspeli smo.” Jelisaveta hvata Pericu pod ruku i ljubi ga u obraz. On se smeška i zeva. Drži volan desnom rukom i

krsti se levom: „Zbogom, anđeli... Padajte zauvek... Ali bez nas...”

„Profesor Plugodževik“, čuje se glas pegavog studenta s crnom teniskom trakom u dugoj, skoro narandžastoj kosi. „Pladžodževik?”

„Ne“, strpljivo mu objašnjava on. „Pluug-ooo-jeee-vić... Ćććć.”

Student se smeška dok prilazi radnom stolu od teške hrastovine, zatvarajući vrata kancelarije za sobom.

„Ne, ostavite otvoreno“, kaže mu Petar na engleskom. Tišina je napeta, obojici je očito neprijatno.

„Ja sam iz Merilenda, zovem se Lindon“, kaže student i smeje se prezrivo, kao da ga mrzi što mora da otvara usta. Profesor Plugojević gleda u raširenu beležnicu isped sebe, dok Lindon pokušava: „Plag-oooo...”

Spolja se čuje zvono za početak časa, Lindonovo iskričljivo lice se razliva u tešku kristalnu pepeljaru, pogled kamere se diže iz mutnih dubina, vraća se u hotelsku sobu, gde sivkasti telefon zvoni prvo u nekoj sasvim neizvesnoj daljini, a onda odmah pored glave profesora Plugojevića. Zvuk naglo cepa san u milion krhotina, dok bradati muškarac otvara oči po drugi put u polumračnoj sobi hotela. Njegovi od sna topli prsti traže slušalicu, kao da žele da što pre prekinu kidanje vazduha i osetljivih bubnih opni.

Glas sa recepcije: „Imate poziv na liniji broj jedan.”

„U redu...”

„Pričekajte...”

Nekoliko meseci ranije, isti zvuk para ustajalu atmosferu njegove kancelarije, koju deli s drugim mladim profesorom, Džefom, rodom iz Tenesija. Džef diže slušalicu, klima glavom i daje mu znak.

„Amanda.“

„Amanda?“

Profesor Plugojević sluša elektronsku verziju starog valcera dok čeka da ga recepcija spoji. Iza njegovih kosmatih leđa pomalja se prozor, kroz koji se vide zgrade od čelika i ogledala.

„Perice“, čuje Jelisavetin mazni glas.

„Kaži“, odgovara kao da mu nije do razgovora.

„Smiri se“, kaže mu ona. „To što radiš je najbolje u ovom trenutku. I za mene i za tebe... I za našu budućnost...“

„Smiren sam...“ Zeva i proteže se.

„Danas je veliki dan, Perice... Nemoj nikada da zaboraviš da je ovo najveći dan u tvom životu, i da je ovako najbolje za sve nas... Promena nam je svima neophodna posle nekog vremena, to si i sam uvek govorio... Inače, šta će ti takav...“

Profesor Plugojević udaljava slušalicu od uha, kao da ne želi da sluša njen glas, koji nastavlja da priča nesmanjenom žestinom. Gotovo spušta slušalicu na ležište telefona, a zatim je brzo diže do uha.

„Jesi li tu?“

On ćuti neko vreme. „Da, tu sam. Koliko je uopšte sati?“

„Skoro pola sedam... Trebalo bi da se spremaš... I ne zaboravi na poklon.“

„Okej...“

„Volim te i sve će biti u redu, videćeš.“

„Idem sad.“ Profesor Plugojević spušta slušalicu iako se u njoj i dalje čuje Jelisavetin glas koji nastavlja da ga ubeđuje kako će sve biti u najboljem redu.

Ukrasna kesa s poklonom stoji ispod isključene lampe na stolu. Poklon je zamotan u tamnoljubičasti papir sa žutim zvezdama, planetama, kometama. Petar se lagano ispravlja, ustaje iz kreveta i prilazi stolu. Udara kesu besno, kao da nekom lupa šamar. Poklon leti kroz vazduh i kotrlja se po nestvarno šarenom tepihu, koji odiše nepogrešivim mirisom kućne hemije. Petar baca pogled na digitalni sat s crvenim brojkama. Sedam i trideset tri. Vraća se u krevet i gleda oko sebe. Zavlači ruku u crnu kožnu torbu pored kreveta i vadi svežanj papira. Počinje rasejano da ih lista, iako mu se oči sklapaju od neispavanosti.

Na radiju spiker čita vesti o tenzijama koje rastu na Bliskom istoku dok mu se glava lagano srozava po presavijenom jastuku. Vidimo tkaninu jastučnice, uveličanu tako da se tkanje pretvara u niz ispresecanih konaca, veza između atoma koji se pružaju u dubinama ispod i iznad njegovog tela. Petar pruža ruku preko noćnog stočića i isključuje spikera u pola rečenice. Uvlači noge ispod pokrivača i sklupčava se. Svetlost koja dotiče njegove zatvorene kapke još uvek je sivkasta i slabunjava dok ulazi kroz prozor. Kamera načas gleda kroz prozor, i soba u kojoj Petar leži postaje ono što jeste: samo jedna prozirna kocka na sedamnaestom spratu, ugrađena u ogromni soliter od ogledala i

čelika. Preko puta se nazire velika travnata površina s veštačkim jezeretom u sredini. Na obali jezerceta stoji osoba u žutoj kišnoj kabanici i baca gumenu palicu pegavoj danskoj dogi. Palica leti kroz vazduh, okreće se kroz izmaglicu i s pljuskom pada u jezerce. Ogromna doga se tromo pokreće prema vodi i pliva prema palici.

Kamera zaranja kroz slojeve vode, izgrizena gumena palica tone u sve dublju tamu, pogled se diže prema suncu s dna, ali samo nakratko, jer je svetla sve manje. Dno se još uvek ne nazire, ali pogled tone sve dublje u mrak, u kojem se presijava veliki kancelarijski sto. Crveni telefon zuji reskim digitalnim signalom, kao da upozorava na neposrednu opasnost. Za stolom sedi ženska prilika bledog lica, sa izrazito bujnom kovrdžavom kosom. Podiže pogled s kontrolnog ekrana ispred sebe i žustro diže slušalicu:

„Amanda Fišer... A, vi ste, profesore...” Glas je dubok i mazan, iako joj crne oči ostaju gotovo nepomične. „Baš mi je drago da ste me zatekli, htela sam pre par minuta da krenem na pauzu za ručak... Ali nešto mi nije dalo da se pokrenem...” Profesor Plugojević gleda prema Džefu i njegovom upitnom licu, zatim se okreće prema zidu kancelarije i skoro šapuće: „Zovem zbog onog našeg dogovora...”

„Nadam se da ste već kupili avionsku kartu... Jer ovde je sve već spremno za vaš nastup...”

„Malo mi je neprijatno...” Profesor Plugojević se osvrće. „Zašto ne žele da se zna ko je u organizaciji?”

„Zato što su to vrlo poznate ličnosti... Anonimni fond postoji kako se ne bi preterano eksponirali... Njih slava ne

zanima, samo dobročinstvo i napredak čovečanstva. Već ste dobili prvu polovinu honorara...”

„Pet hiljada dolara?“, šapuće profesor Plugojević

„Da, dobićete još pet hiljada ovde, u Vašingtonu... U gotovini, tako da vas to oslobađa svih drugih obaveza. Poreskih, na primer...”

„Ali šta oni, u stvari, hoće? Moje znanje im neće pomoći da reše bilo kakvu svetsku krizu, niti da izleče ono što je do sada bilo neizlečivo...”

Amanda pritiska narandžasto dugme i diže ruke iza glave. Na kontrolnom monitoru pored nje pojavljuje se kancelarija u kojoj za stolom sede Petar i Džef. Ona govori u slušalicu kao da najavljuje poletanje na nekom od velikih svetskih aerodroma. „To je sve što vam mogu reći... Mada radimo bez ugovora, morate mi verovati... Anonimni fond podržava sve kulture i sve identitete, bez ikakve rasne, klase i rodne diskriminacije... Zato odbor i njegovi uvaženi članovi žele da saznaju što više mogu o svakom aspektu sveta, pa u arhive sakupljaju čak i znanja koja su skoro sasvim isključena iz svakodnevne cirkulacije... A vaša zemlja je zbog ovog tragičnog konflikta već godinama na naslovnim stranama, pa ih zanima sve što jedan istoričar vašeg renomea može da ponudi u vidu žive reči... Da, živa reč ih posebno zanima... U to možete biti sigurni... Njihov moto je: Sve što je svetsko, nije mi strano.”

Profesor Plugojević crveni u licu, suzdržavajući se da ne uzdahne, ali ipak na kraju samo kaže: „U redu, u redu... Onda se vidimo... Uskoro...”

„Jedva čekam da se upoznamo... Vaš glas je tako... Kako bih rekla... Uzbudljiv...”

„Hvala... I vaš je je isto...”, muca profesor Plugojević. „Isto takav... Mislim, uzbudljiv...”

„Ne zaboravite, ostatak honorara vas čeka kod mene... Do skorog viđenja...”

Amanda spušta slušalicu i sedi nepomično iza radnog stola, kao da se iznenada ukočila. Oko kamere se spušta iza njenih leđa, preko duge kovrdžave kose i kratkog korseta od crne ušnirane kože, sve do glatke beline tela ispod pupka. Goli donji deo tela u obliku savršene kruške ispunjava Amandinu metalnu stolicu prekrivenu kozjom kožom. Ispod sedišta se naziru njene vitke noge u crnim mrežastim čarapama, belim konopcima od plastike vezane za kuke na podu.

Profesor Plugojević izbegava Džefove upitne poglede, uzima svoj zeleni mantil, prebacuje ga preko ramena i izlazi iz kancelarije. Sunce tone iza gotskog zvonika crkve dok veša mantil u plakar pored ulaznih vrata. Gleda prema dnevnoj sobi, okupanoj u još ledenoj narandžastoj svetlosti februarskog dana, dok se u dnu prostorije nazire Jelisaveta, nogu podvijenih na kauču boje mladog graška. Ona lista katalog namenjen prodaji elegantno dizajniranih umivaonika i kvaka za kupatilo.

„To i ne treba da te nešto mnogo zanima”, kaže mu odsečno. „Neki od njih su verovatno previše dobro poznati javnosti...”

Perica ćuti i provlači prste kroz bradu. „Kako da im se obratim ako ne znam ni ko su, ni šta su?“

„Kao da braniš disertaciju... Odradiš svoj deo pošteno, kažeš im šta misliš o ratu...“

„Ali moja doktorska komisija je bar nešto znala o seljačkim bunama... Neki od njih su bili i eksperti za Habzburško carstvo...“

„Pa ne moraš ti da ideš ako nećeš.“ Jelisaveta pruža noge prema podu i stisnutih usana gleda kroz njega. „Ali nemoj posle da bude – mogao sam, a nisam.“

Petar kleči pred ikonom i miče usnama. Mrak je u sobi, oko njega nema nikoga. „Bože sveti, pokaži mi pravi put.“ Jelisaveta mu prolazi iza leđa i smeška se.

„Ako ti to ne pomogne...“

Na njene reči ustaje i polazi prema njoj, ali se zaustavlja na sredini sobe i vraća nazad prema ikoni. Svetac koji čuva prosvetitelje posmatra ga očima punim razumevanja.

„Petre“, zove ga Jelisaveta istim tonom kao nekada majka. „Petre, ne zaluduj se.“ Ona seče šuškvu hartiju makazama, zatim uvezuje poklon zlatnom trakom. „Bolje spakuj ovo.“ Pruža mu kutiju i provlači mu prste kroz kosu. „Neka ti se nađe.“ On prima poklon bezvoljno, skoro ga baca na gomilu stvari ispred kofera. „Kome ću to da uručim... Glupo je...“

Njegove reči odjekuju prostorom, umnožavaju se kroz eho, stapaju se sa zvukom telefonskog signala pored glave bunovnog profesora Plugojevića. Nekoliko trenutaka

gleda telefon kako zvoni, onda podiže slušalicu i gleda u nepodrezane žućkaste nokte na svojim bledim stopalima.

Glas sa recepcije: „Imate lokalni poziv, linija dva.“

Profesor Plugojević se nakašlje: „U redu.“

Iz slušalice dopire gotovo mazan ženski glas: „Dobro jutro, profesore, nadam se da ste dobro putovali. Da li već imate neke planove za doručak?“

Petar pokušava da kaže nešto, ali mu iz grla izlazi samo neko slabašno šištanje.

„Profesore, da li je sve u redu?“

On se ponovo nakašlje: „Na trenutak sam izgubio glas. Sve je u najboljem redu, iako sam još uvek pomalo umoran od puta.“

„Da li biste možda doručkovali sami?“

„Ne, ne to... U stvari, sada mi je potrebno društvo više nego ikada...“

S druge strane se za trenutak ne čuje ništa: „Nisam sigurna da sasvim razumem o čemu se radi.“ Glas joj je otegnut i melodičan, kao da je jedino što želi u životu upravo da sazna o čemu Petar govori.

„Mogli bismo o tome posle doručka.“

Amanda se smeje. „U redu, čekam vas kod recepcije za pola sata... Ili za sat?“

„Četrdeset pet minuta.“

„Dogovoreno. Slobodno kažite ako vam treba više vremena.“

„Ne, tek sam malo došao sebi... A kasno sam legao... Proveravao sam beleške za sutra... Mislim za danas...“

Tomislav Longinović
FETIŠ NULO

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-326-9

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2020.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**

KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41(73)-31

ЛОНГИНОВИЋ, Томислав, 1955–

Fetiš nulo : (filmska fantazija) / Tomislav Longinović. – 1.
Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2020 (Beograd : Dereta). –
163 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Savremena srpska književnost
/ [Dereta])

Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-326-9

COBISS.SR-ID 24812553

